

IRENA RADTKE

**MATERIAŁY ARCHIWALNE DO DZIEJÓW LUDNOŚCI POLSKIEJ B. PROWINCJI
GRENZMARK POSEN-WESTPREUSSEN (1920—1945) W ARCHIWUM PAŃSTWOWYM
W POZNANIU**

I. Uwagi wstępne

Badaczom dziejów ludności polskiej zamieszkałej w latach 1919—1945 na pograniczu Wielkopolski po stronie Niemiec najbardziej wartościowych materiałów źródłowych dostarczyć mogą zespoły akt źródłowych wyprodukowane przez niemieckie urzędy administracji państwowej obejmujące zakresem swej działalności tereny pograniczne. Będą to akta pogranicznych landratur, głównie jednak akta władz rejencyjnych i prowincjonalnych oraz władz centralnych. Badacz dziejów miejskich znajdzie materiały źródłowe w zespołach akt właściwych magistratów.

Wśród wymienionych urzędów szczególną wartość dla badacza przedstawiają akta Naczelnego Prezesa Prowincji i Prezesa Rejencji w Pile przechowywane obecnie w Archiwum Państwowym w Poznaniu. Zachowały się one w b. dużym procencie.

II. Organizacja urzędu

Rejencja w Pile powstała w listopadzie r. 1919, kiedy to prezes rejencji bydgoskiej v. Bülow po przejęciu ¹⁾ Bydgoszczy przez władze polskie przeniósł się z personelem biurowym i aktami do Pily. Początkowo obejmował on zasięgiem swej działalności resztki powiatów b. prowincji poznańskiej, które pozostały nadal w ręku rządu pruskiego. Dopiero w roku 1922 sejm pruski zatwierdził ustawę o reorganizacji ustroju samorządowego i administracji w marcjii wschodniej ²⁾. Paragraf 4 tej ustawy postanawiał, że z powia-

tów: człuchowskiego (Schlochau), złotowskiego (Flatow), wafeckiego (Dt. Krone), nadnoteckie (Schönlanke), m. Piły (Schneidemühl), skwierzyńskiego (Schwerin), międzyrzeckiego (Meseritz), babimojskiego (Bomst) i wschowskiego (Fraustadt) tworzy się prowincję pod nazwą Grenzmark Posen — Westpreussen.

Trzy pierwsze z wymienionych wyżej powiatów, które wchodziły w skład Rejencji w Pile, należały przed r. 1919 do Rejencji w Kwidzynie (prowincja Westpreussen). Powiat nadnotecki z siedzibą w Trzciance i miasto Piła wchodziły w skład Rejencji w Bydgoszczy, pozostałe należały do Rejencji w Poznaniu.

Fakt utworzenia miniaturowej prowincji o szowinistycznej nazwie nawiązującej do dawnych tradycji świadczył, że pobite w I wojnie światowej Niemcy nie wyrzekły się polityki dawnych feudalów i junkrów pruskich i że hasło „Drang nach Osten” stało się również dewizą II i III Rzeszy Niemieckiej.

Wydlużony i postrzępiony nadmiernie, biegnący wzdłuż granicy polsko-niemieckiej obszar Rejencji w Pile był organizmem słabym gospodarczo i kulturalnie.

Przewidziany od samego początku jako twór przejściowy nie miał szans dłuższego bytu. Znalazło to wyraz w ustawie z dnia 21. III 1938 r. o uporządkowaniu wschodnich terenów Rzeszy Niemieckiej ³⁾. Mocą tej ustawy prowincja nadgraniczna przestała istnieć. Rejencję zaś w Pile o zmienionych granicach lecz o tej samej prowokacyjnej nazwie zamierzano początkowo wcielić do prowincji brandenburskiej z siedzibą we Frankfurcie nad Odrą. Zgodnie jednakże z ustawą z dnia 2. IX. 1938 r. została ona przyłączona do prowincji pomorskiej ⁴⁾.

Z powiatów, które wchodziły w skład Rejencji w latach 1920—1938, pozostały jedynie następujące powiaty: Człuchów, Złotów, Wałcz, m. Piła i powiat nadnotecki z siedzibą w Trzciance. Z Rejencji w Koszalinie (prowincja pomorska) przyłączono do Rejencji w Pile powiaty: drawski (Dramburg) i szczecinecki (Neustettin), z rejencji zaś frankfurckiej (prowincja śląska), choszczeński (Arnswalde) i strzelecki (Friedeberg). Zamierzone początkowo wcielenie do Rejencji w Pile również powiatu myśliborskiego (Soldin) nie doszło do skutku.

W zamian za przyłączone powiaty odstąpiono Rejencji we Frankfurcie następujące powiaty: skwierzyński (Schwerin) i międzyrzecki (Meseritz). Do Rejencji zaś Legnickiej (prowincja śląska) przyłączono powiat babimojski i powiat wschowski ⁵⁾.

W ten sposób w miejsce sztucznego administracyjnie i gospodarczo okręgu dawnej rejencji w granicach do r. 1938 powstał zwarty gospodarczo i kulturalnie obszar będący silniejszym ośrodkiem niemieczyny. Ustawa weszła w życie z dniem 1. X. 1938 r.

Zakres funkcji, które pełnił naczelny prezes prowincji będący zarazem prezesem Rejencji w Pile, obejmował nadzór i kierownictwo wszystkimi dziedzinami życia społeczno-gospodarczego i politycznego prowincji w zakresie przewidzianym ustawami rządu pruskiego. Do tych zadań należy dołączyć specjalne funkcje wynikające z położenia nadgranicznego rejencji i składu narodowościowego ludności zamieszkującej jej obszar oraz planów na przyszłość III Rzeszy w ramach tzw. „Drang nach Osten”.

W skład Rejencji w Pile wchodziły w zasadzie przez cały czas jej istnienia 3 wydziały: Prezydialny (do którego w pierwszym dziesięcioleciu istnienia rejencji należały również sprawy rolne). Wydział dla spraw Szkolnych i Kościelnych (Wydział II oznaczony po r. 1932 literą U) oraz Wydział Domen i Lasów Państwowych, do którego w r. 1932 przekazano sprawy rolne. Wydział ten nosił od tego okresu nazwę „Landwirtschaftliche Abteilung”.

III. Ogólna charakterystyka materiałów archiwalnych

Przedstawiony krótki rys dziejów ustrojowych urzędu pozwoli zorientować się w bardzo złożonej strukturze archiwalnej zespołu akt Rejencji w Pile. Jest ona wynikiem zmian terytorialnych w zakresie działania urzędu. Dalszym czynnikiem, który również w znacznym stopniu wpłynął na złożoną budowę zespołu był tradycyjny sposób postępowania z aktami w urzędach pruskiej administracji państwowej. Zmiany terytorialne w zakresie działania jakiegoś urzędu tj. odstąpienie części dotąd administrowanego terytorium na rzecz innego urzędu lub przejścia w administrację terenu zarządzanego dotąd przez inny urząd pociągały za sobą przekazywanie akt dotyczących danego terenu bez względu na fakt, czy były to akta spraw zakończonych, niepotrzebne już do bieżącego urzędowania, czy akta spraw będących w trakcie załatwienia. Gwałcenie zasady przynależności zespołowej na rzecz pertynencji terytorialnej pociągało za sobą powstawanie zespołów złożonych, w skład których wchodziły akta różnej proveniencji zespołowej.

Tak postąpiono również odnośnie zespołu akt Rejencji w Pile. W roku 1920 po zorganizowaniu w Pile nowej rejencji przyjęto z b. Rejencji w Kwidzynie akta szczegółowe dotyczące poszczególnych miejscowości leżących na terenie powiatów: złotowskiego, człuchowskiego i waleckiego, z rejencji bydgoskiej akta powiatu nadnoteckiego, z rejencji zaś poznańskiej (drogą późniejszej ekstradycji na mocy porozumienia zawartego z rządem polskim) akta dotyczące powiatów: babimojskiego, międzyrzeckiego, wschowskiego i skwierzyńskiego.

Chronologicznie akta te sięgały I połowy w. XIX. Były to nie tylko materiały wyprodukowane przez wspomniane rejencje ale również częściowo akta odziedziczone przez te rejencje po zlikwidowanych urzędach, których kompetencje przejął zwłaszcza Wydział dla spraw Domen i Lasów Państwowych.

W ten sposób w skład narastającego zespołu akt Rejencji w Pile, już od samego początku powstania urzędu, wchodzi zasób aktowy nie będący wynikiem jej działalności.

W latach 1920—1938 tj. od chwili zorganizowania urzędu do zmian terytorialnych będących wynikiem wprowadzenia w życie ustawy o uporządkowaniu wschodnich terenów III Rzeszy w skład narastającego zespołu akt b. Rejencji w Pile wchodziły:

- a) akta ogólne — tzw. generalia oraz
- b) akta szczegółowe dotyczące poszczególnych miejscowości znajdujących się na terenie powiatów wyżej wymienionych, wchodzących w skład rejencji. Część tych akt była wynikiem działalności urzędu w latach 1920—1938, część zaś stanowiła materiały odziedziczone sięgające niejednokrotnie początków w. XIX.

Narastający w ten sposób zespół akt został zburzony w roku 1938. Wraz ze zmianą granic rejencji przekazano z Pily do Rejencji we Frankfurcie akta szczegółowe dotyczące powiatów: skwierzyńskiego i międzyrzeckiego, do Rejencji zaś w Legnicy akta dotyczące powiatu wschowskiego oraz powiatu babimojskiego.

W skład przekazanych akt wchodziły wszystkie materiały dotyczące wymienionych powiatów, które znajdowały się w posiadaniu władz rejencyjnych. Były to więc materiały odziedziczone pochodzące z w. XIX będące produktem byłej Rejencji w Poznaniu oraz akta własne — z lat 1920—1938.

Natomiast w miejsce przekazanych akt przejęto z Rejencji w Koszalinie wraz z terytorium materiały dotyczące powiatów: Drawsko i Szczecinek. Z Rejencji zaś we Frak-

furcie otrzymano akta dotyczące powiatów: Strzelce Krajeńskie i Choszczno. Podobnie jak w poprzednim wypadku przejęte materiały niejednokrotnie sięgały w. XIX a nawet końca w. XVIII. Akta ogólne tzw. generalia nie były przedmiotem podziałów.

W następnych końcowych już latach narastania zespołu do chwili likwidacji urzędu w r. 1945, urząd nie podlegał żadnym reorganizacjom, które by pociągnęły za sobą podział materiałów aktowych.

Tak więc w r. 1938 ostatecznie wykształcił się typ zespołu akt o bardzo złożonej strukturze sprawiający nie lada trudności archiwistom przy jego porządkowaniu. Historykowi zaś nie znającemu dziejów ustrojowych urzędu trudno zorientować się w zawartości źródłowej tego zespołu. W skład zespołu wchodzi bowiem materiały ogólne z lat 1920—1938 dotyczące obszaru rejencji w granicach do 1938 r., a więc również powiatów odstąpionych w tym roku na rzecz Rejencji we Frankfurcie i Legnicy (powiaty te do roku 1919 wchodziły w skład rejencji poznańskiej).

Najmiej akta ogólne z lat 1938—1945 (niejednokrotnie prowadzone w tym samym poście) dotyczą terenu Rejencji w Pile w granicach od r. 1938.

Również akta szczegółowe wchodzące w skład zespołu dotyczące terenu rejencji w granicach od r. 1938. Są to akta powiatów: złotowskiego, waleckiego, człuchowskiego i nadnoteckiego, które wchodziły w skład rejencji przez cały czas jej istnienia (od r. 1920 do 1945) oraz akta powiatów: drawskiego, szczecineckiego, choszczeńskiego oraz Strzelce Krajeńskich należących do Rejencji w Pile od r. 1938.

Jak z powyższego wynika, badacz interesujący się dziejami ludności polskiej zamieszkującej powiaty należące przed r. 1918 do Wielkopolski znajdzie w zespole akt b. Rejencji w Pile jedynie akta ogólne i to tylko w ramach chronologicznych od r. 1920 do 1938. Akt szczegółowych dotyczących tego terenu szukać musi w zespołach akt rejencji we Frankfurcie i Legnicy. Tam również znajdować się będą akta ogólne z lat 1938—1945.

Podobne poszukiwanie przeprowadzić musi badacz dziejów powiatów: drawskiego, szczecineckiego, strzeleckiego i choszczeńskiego. Akta ogólne bowiem dotyczące tych powiatów do r. 1938 znajdować się będą w zespołach akt Rejencji w Koszalinie (obecnie w WAP w Koszalinie) i we Frankfurcie.

W znacznie lepszym położeniu znajdzie się historyk badający dzieje ziemi złotowskiej, waleckiej, człuchowskiej i powiatu nadnoteckiego. W zespole akt Rejencji w Pile znajdzie on pełne materiały ogólne i szczegółowe z lat 1920—1945, ponadto, jak wynika z powyższego przedstawienia, odziedziczone akta szczegółowe dotyczące omawianych powiatów, sięgające niejednokrotnie I połowy w. XIX.

Zgodnie ze strukturą organizacyjną urzędu wyprodukowane przez Regierung Grenzmark Posen Westpreussen akta zostały podzielone na zespoły i to na zespół akt Naczelnego Prezesa Prowincji i odrębny zespół akt Prezesa Rejencji w Pile.

W skład zespołu akt Naczelnego Prezesa Prowincji wchodzi materiały z lat 1920—1938. W latach 1922—1933 prezes rejencji był zarazem naczelnym prezesem prowincji. Po zlikwidowaniu w roku 1938 prowincji w Pile, sprawy zastrzeżone do zakresu kompetencji naczelnego prezesa prowincji rozstrzygał dla terenu Rejencji w Pile Naczelny Prezes Prowincji Pomorskiej z siedzibą w Szczecinie. W zespole akt tego urzędu należy więc szukać materiałów dalszych z lat 1938—1945, dotyczących terenu rejencji.

IV. Zespół akt Naczelnego Prezesa Prowincji w Pile.

Akta Naczelnego Prezesa Prowincji w Pile stanowią ciekawe i bardzo wartościowe materiały. Ilość ich (kilkaset tomów) jest niewielka w porównaniu z kilkunastu tysiącami poszytów zespołu akt Rejencji w Pile. Obrazuje ona jednakże, mimo pewnych luk w materiale aktowym, najważniejsze zagadnienia społeczno-gospodarcze i polityczne prowincji. Braki w materiale aktowym są duże szczególnie w grupie akt politycznych i to zwłaszcza pochodzących z drugiego dziesięciolecia działalności urzędu. Los tych akt nie jest znany. Mogły one zostać zniszczone celowo w styczniu 1945 r. przez ustępującą (pod naparciem wojsk radzieckich) hitlerowską administrację lub zostać wywiezione w głąb III Rzeszy.

Podany dalej spis najważniejszych materiałów obejmuje źródła obrazujące walkę ludności polskiej na pograniczu o zachowanie odrębności narodowej. Dziejów mniejszości narodowej polskiej na pograniczu nie można jednakże izolować od dziejów społeczno-gospodarczych i politycznych pozostałej ludności zamieszkującej obszar Rejencji w Pile. W podanym zestawieniu akt Naczelnego Prezesa zasygnalizowano więc poszyty obejmujące najbardziej wartościowe materiały do całokształtu stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych rejencji ze szczególnym jednakże zwróceniem uwagi na materiały dotyczące ludności polskiej zamieszkującej prowincję, jak również na źródła do stosunków polsko-niemieckich w latach 1920—1939 7).

Podobnie potraktowano wykaz materiałów zawartych w zespole akt Prezesa Rejencji oraz Kulturamtu w Pile.

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
Wykaz materiałów⁵		
1	Bildung eines Provinzialbundes Grenzmark Posen-Westpreussen	1920
2	Staatsrats-Wahl vol. I	1921 — 1929
3	Der Provinzial-Rat	1923 — 1933
4	Einberufungen des Provinzialrats	1923 — 1933
6	Die Wahl der Provinzial-Landtags-Abgeordneten	1907 — 1923
7—19	— Akta dotyczące wyborów i posiedzeń sejmiku prowincjonalnego (Provinzial-Landtag)	1921 — 1933
22—79	Provinzial-Ausschuss der Provinz Grenzmark Posen-Westpreussen Tagesordnungen und Vorlagen für die Sitzungen des Provinzial-Ausschusses etc.	1922 — 1933
88	Einzelne Verfügungen und Erlasse	1920 — 1921
89	Einzelne Verfügungen und Erlasse vol. II	1931 — 1934
90	Sicherung der Grenzmark	1920 — 1933
92	Ministerreise (Minister des Innern) durch die Provinz am 21/22 April 1927 vol. I	1927
93	Beschlagnahmungen an der Grenze durch Polen	1920 — 1922
94	Ausländer und Pass-Angelegenheiten vol. I	1921 — 1923
95	Ausländer und Pass-Angelegenheiten vol. II	1923 — 1928
96	Hauptzollamt Schlochau	1920
97	Hauptzollamt Dt. Krone	1921
98	Schmuggel	1920 — 1922
100	Grenz-Kommission	1920 — 1921
101	Kleiner Grenzverkehr	1925 — 1930
102	Kreis Bomst, Bei-Akten betr. Grenzverletzungen	1920 — 1929
103	Kreis Flatow, Bei-Akten betr. Grenzverletzungen	1920 — 1930
104	Kreis Fraustadt — Bei-Akten betr. Grenzverletzungen	1920 — 1923
105	Kreis Meseritz — Bei-Akten betr. Grenzverletzungen	1920 — 1934
106	Kreis Schlochau — Bei-Akten betr. Grenzverletzungen	1920 — 1925
107	Stadtkreis Schneidemühl — Bei-Akten betr. Grenzverletzungen	1920 — 1931
108	Kreis Schönlanke — Bei-Akten betr. Grenzverletzungen	1920 — 1924
109	Kreis Schwerin a/W. — Bei-Akten betr. Grenzverletzungen	1920

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
110	Hauptakten betr. Militärisches Polen, Allgemein vol. I (Wiadomości o siłach zbrojnych Polski uzyskiwane drogą wywiadu)	1920 — 1921
111	A. betr. Militärisches Polen vol. II	1921 — 1922
112	General-Akten betr. Militärisches Polen vol. I	1920 — 1934
113	Spezial-Akten betr. Militärisches Polen vol. I	1920 — 1933
115	Hauptakten betr. Schutz des Staates und Volkes vol. I	1933 — 1941
117	A. betr. Dallmer (akt dotyczy zbierania przez tegoż informacji o agitacji komunistycznej w obozie jeńców radzieckich)	1921 — 1922
118	A. betr. Materialien zur Sozialpolitik (der Sowjetunion) vol. V	1929
121	A. betr. (Nachrichten) Berichte (der Meldestelle)	1920 — 1922
123	Behandlung der Deutschen in Polen vol. II	1922
124	Behandlung der Deutschen in Polen v. III	1922 — 1935
122	Deutschland — Polen — Allgemein vol. I	1920 — 1930
125	Schlechte Behandlung der Deutschen in Polen	1920 — 1921
126	Schlechte Behandlung der Polen und Ausländer in Grenzmark vol. I	1920 — 1922
127	Deutsch-polnische Beziehungen	1929 — 1930
128	Wirtschaftlich-politische Lage in Polen vol. I	1920
129	Wirtschaftlich-politische Lage in Polen v. II (wiadomości uzyskane m. in. drogą wywiadu)	1921
130	Wirtschaftlich-politische Lage in Polen vol. III	1921
131	Wirtschaftlich-politische Lage in Polen vol. IV	1921 — 1922
132	Wirtschaftlich-politische Lage in Polen vol. V	1922 — 1923
133	Wirtschaftlich-politische Lage in Polen vol. VI	1923 — 1924
134	Wirtschaftlich-politische Lage in Polen vol. VII	1923 — 1924
135	Ansiedelungen von Polen — Austausch von Gütern der Deutschen und Polen in der Grenzmark	1920 — 1934
136	Polnische Propaganda in Oberschlesien vol. I	1920 — 1930
137	Kreis Flatow — Beiakten, Polenpartei (nikła treść)	1920
138	Stadt-Kreis Schneidemühl, Bei-Akten Polenpartei (nikła treść)	1920
139	1) Polnische Vereinigungen in Polen vol. I 2) Deutsche Vereinigungen in Polen	1923 — 1931
140	Polnische Vereinigungen und Bunde in der Grenzmark und Deutschland vol. II	1927 — 1935

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
141	(Sprawy różne propagandowe, antypolskie i przeciwko Traktatowi Wersalskiemu)	1929 — 1931
142	Beschwerde des Polenbundes über die Durchführung des Volks-Berufs und Betriebszählung	1939
143	Polnisches Vicekonsulat (später Konsulat) in Schneidemühl	1925 — 1936
144	Kuhnert (akta personalne nauczyciela z Ilgen — Lgiń — Kreis Fraustadt — nacjonalisty polskiego)	1920 — 1922
145	Einzelne Vereinigungen und Bunde vol. I	1920 — 1922
146	Einzelne Vereinigungen und Bunde vol. II	1922 — 1926
147	Einzelne Vereinigungen und Bunde vol. III	1926 — 1932
148	Einzelne Vereinigungen und Bunde vol. IV	1932 — 1935
149	Verschiedenes — (różne sprawy polityczne; sprawy Polaków, Żydów, opinie personalne etc.) vol. I	1920 — 1926
150	Verschiedenes — (różne sprawy polityczne; sprawy Polaków, Żydów, opinie personalne etc.) vol. II	1926 — 1929
151	Verschiedenes — (różne sprawy polityczne; sprawy Polaków, Żydów, opinie personalne etc.) vol. III	1924 — 1925
152	Verschiedenes — (różne sprawy polityczne; sprawy Polaków, Żydów, opinie personalne etc.) vol. IV	1931 — 1934
153	Verschiedenes — (różne sprawy polityczne; sprawy Polaków, Żydów, opinie personalne etc.) vol. V	1933 — 1934
154	Haupt- und Neben-Akten — Presse vol. I	1919 — 1927
155	General-Akten betr. Presse vol. I	1920 — 1936
156	Spezial-Akten betr. Presse vol. II	1927 — 1930
157	Spezial-Akten betr. Presse vol. III	1930 — 1931
158	Spezial-Akten betr. Presse vol. IV	1931 — 1934
159	Beschlagnahme und Verbote von Zeitungen und sonstigen Druckschriften vol. I	1933
160	Gesamtüberblick über die polnische Presse	1926, 1931
161	Tagesberichte über die polnische Presse	1934
116	Spionage vol. II	1929 — 1934
162	Entente Nachschubzüge vol. I	1920 — 1922
163	Ausländer-Liste (m. in. spisy Polaków zamieszkujących poszczególne powiaty rejencji) vol. I	1922 — 1923

Materiały i źródła

- Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne *
164	Ausländer-Liste vol. II	1923 — 1924
165	Flüchtingsvereine in der Grenzmark	1921 — 1932
166	N.S.D.A.P. (National-sozialistische deutsche Arbeits-Partei) (General-Akten)	1930 — 1932
167	N.S.D.A.P., vol. II, Spezial-Akten	1931
168	N.S.D.A.P. — Spezial-Akten vol. IV	1932
169	N.S.D.A.P. — Spezial-Akten vol. V	1932 — 1934
170	Front-Soldaten-Verein (Stahlhelm) vol. I	1921 — 1929
171	Front-Soldaten-Verein (Stahlhelm) vol. II	1921 — 1931
172	Stahlhelm-Bund der Frontsoldaten vol. III (N.S.D.A.P.)	1931 — 1935
173	Verein ehemaliger 149-er und 49-er Regimente	1922 — 1931
175	Mitteilungen des Landes-Kriminalpolizeiamts Berlin	1930
176	Schutz-Polizei	1920 — 1932
179	Staatliche Polizeibehörde (Polizeidirektion früher Landesgrenzpolizei)	1920 — 1925
180	Landesgrenzpolizei Abschnitt-Schneidemühl	1920 — 1922
181	Landesgrenzpolizei Abschnitt-Glogau	1920 — 1921
182	Landeskriminal-Polizei, Landesgrenzpolizei	1921 — 1923
188	Verhältnisse der Provinz Grenzmark Posen Westpreussen	1928 — 1929
189	Strukturwandlungen der deutschen Wirtschaft infolge der Gebietsveränderungen	1927 — 1929
190	Brandenburg gegen die Grenzmark Posen-Westpreussen	1928
197	Ost-Programm	1928
198	Ost-Hilfe	1932 — 1933
201	Staatsangehörigkeits-Angelegenheiten vol. I	1923 — 1926
203	Option	1924
193	Provinzial-Flagge und Wappen	1922 — 1934
337	Beamte der Provinz während der stat. soz. Revolution	1932 — 1933
224	Handwerks-Kammer vol. I	1922 — 1932
226	Innungs-Wesen vol. I	1923 — 1931
235	Arbeitsgeber und Arbeitsnehmer-Verbände vol. I	1928 — 1939
241	Berufsgenossenschaften, Unfallverhütungsvorschriften	1926 — 1935
341	Gewerbliche und kaufmännische Berufsschulen	1922 — 1931
340	Handels-Schulen vol. I	1923 — 1931
339	Haushaltungs — und Gewerbe-Schulen für Mädchen	1924 — 1931

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
240	Beschäftigung von Schulkindern	1924 — 1932
242	Sicherung der Arbeiter in gewerblichen Betrieben	1924 — 1937
236	Arbeitsgerichte und Landesarbeitsgericht vol. I	1927 — 1934
247	Arbeitszeitnotgesetz vom 14. IV. 1927	1926 — 1934
233	Jahresberichte der Gewerbeaufsichtsbeamten vol. I	1923 — 1933
267	Teuerungs-Statistik, Preisbildung, Preissenkungs-Aktion	1923 — 1932
268	Preis-Überwachung	1934 — 1936
305	Naturdenkmalpflege	1929 — 1935
306	Vereinigung der Förderer der Universität Königsberg	1924 — 1929
307	Bewilligte Stipendien der Vereinigung der Förderer der Universität Königsberg	1929 — 1932
303	Herausgabe einer Denkschrift für die Provinz Grenzmark Posen — Westpreussen	1929
302	Zeitschriften und sonstige Schriftstellerische Werke	1926 — 1930
304	Verschiedene kulturelle Vereinigungen vol. I	1928 — 1932
300	Deutsche Mittelstelle für Kultur und Bodenforschung	1926 — 1932
218	Mitteilungen des Landeskriminal-Polizei-Amtes Berlin	1932
367	Wahlen zu der Landwirtschaftskammer vol. I	1921 — 1932
372	Staatsbeihilfen für die Landesbauernschaft vol. I	1934 — 1936
379	Gärtnerei-Wesen	1925 — 1935
377	Besitzerhaltungskredite aus dem Sofortprogramm 1926 vol. II	1931 — 1935
378	Notstandsdarlehen vol. II	1925 — 1932
375	Notstands-Aktionen vol. I	1926 — 1936
383	Forschungsgesellschaft für Landwirtschaft	1926 — 1943
384	Land-Bund	1924 — 1931
386—387	Verkehr mit landwirtschaftlichen Grundstücken	1925 — 1941
373	Reichsgrenzhilfe, Ostprogramm usw. vol. I	1927 — 1932
374	Reichsgrenzhilfe, Ostprogramm usw. vol. II	1931 — 1939
388	Schutz des Bauerntums und Angelegenheiten der polnischen Grundstücken	1929 — 1935
391	Milchwirtschaftliche Beratung vol. I	1930 — 1932
392	Milchwirtschaftliche Beratung vol. II	1932 — 1933
393	Brot-Versorgung	1924 — 1937

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
395	Kredit — Wesen	1924 — 1934
399	Fonds zur Förderung der Landwirtschaft vol. I	1923 — 1931
400	Fonds zur Förderung der Landwirtschaft vol. II	1932 — 1937
404	Meliorations-Kredite und Meliorationsbeihilfen vol. I	1923 — 1936
406	Wasserbeirat für die Provinz Grenzmark Posen Westpreussen	1922 — 1932
408	Preussisches Landeswasseramt (Oberverwaltungs-Gericht) vol. I	1924 — 1927
409	Reichswasserstrassen vol. I	1926 — 1936
402	Reichslandes-Kultur-Fonds	1936 — 1944
410	Moorschutzgesetz	1923
413	Fluss-Regulierungs-Fonds vol. I	1922 — 1926
315	Arztekammer der Provinz Grenzmark Posen-Westpreussen	1922 — 1933
287	Provinzialsiedlungs-Ausschuss vol. I	1922 — 1931
289	Landlieferungsverband für die Provinz Brandenburg und Grenzmark	1920 — 1934
290	Landeskulturamt und Kulturämter für die Grenzmark Posen-Westpreussen vol. I	1920 — 1933
293	Grenzmark-Siedlungsgesellschaft mit beschr. Haftung	1931 — 1934
294	Gemeinnützige Siedlungsgesellschaften vol. I	1920 — 1934
285	Wohnungs-Wesen	1923 — 1932
308	Ostauschus (Stipendien, Lehrbei-Hilfen-Ausschuss)	1926 — 1929
345	Innere Kirchen-Angelegenheiten vol. I	1920 — 1937
350	Katholisch-Kirchliche Angelegenheiten vol. I	1934 — 1935
348	Evangelisch-Kirchliche Angelegenheiten vol. I	1934 — 1935
353	Regelung der Besitzverhältnisse in den durch die Grenzeinführung gegen Posen durchschnittenen katholischen Pfarreien	1925 — 1928
356	Personalverhältnisse des katholischen Geistlichen Manke Johannes	1914 — 1934
357	Dudziński (Probst in Neukramzig) vol. I	1920 — 1921
298	Gründung eines Provinzial-Wohlfarts-Amtes und einer provinziellen Arbeitsgemeinschaft der privaten und öffentlichen Fürsorge vol. I	1924 — 1934
358	Deutschtumsarbeit im Kreise Flatow vol. I	1933 — 1937
361	Jugend-Katastrophen vol. I	1930 — 1932
362	Unterstützung von Turn- und Sportvereinen, sportlichen Veranstaltung vol. I	1925 — 1936

V. Zespół akt Rejencji w Pile

Charakterystyka ogólna materiałów Wydziału Prezydialnego.

Akta Rejencji w Pile obejmują kilkanaście tysięcy poszytów. Zgodnie ze strukturą organizacyjną urzędu zostały uporządkowane w ramach trzech wydziałów: Wydziału Prezydialnego, Wydziału dla spraw Szkolnych i Kościelnych oraz Wydziału Rolnictwa, Domen i Lasów Państwowych. Najbardziej wartościowych materiałów źródłowych dostarczają akta Wydziału Prezydialnego, w ramach zaś tego wydziału akta Decernatu Politycznego.

W dziale akt politycznych zgrupowane zostały materiały obrazujące powstanie, rozwój i późniejsze reorganizacje prowincji, polsko-niemieckie umowy i kontrakty zawarte w okresie po I wojnie światowej, materiały statystyczne obrazujące stan liczebny ludności zamieszkującej prowincję z wyszczególnieniem liczby mniejszości narodowej polskiej, działalność polskich stowarzyszeń i ludności w celu zachowania odrębności narodowej polskiej, niemiecki plan działania w celu osłabienia elementu polskiego oraz walkę Polaków o szkołę polską w Niemczech.

Z dalszych ważnych materiałów należy wymienić źródła dotyczące zwalczania przez władze III Rzeszy organizacji i osób działających na szkodę państwa, szczególnie zaś tzw. „Nachricht-Berichte” i „Lage-Berichte” obejmujące tajne raporty sytuacyjne z lat 1920 — 1923.

Na uwagę historyka zasługują także materiały dotyczące przeprowadzania na terenie prowincji wyborów do Reichstagu i Sejmiku Prowincjonalnego w tym liczebne zestawienie wyników wyborów oraz akta obrazujące przebieg tzw. opcji na rzecz Niemiec i Polski przeprowadzanej na terenach nadgranicznych po I wojnie światowej.

Następna grupa materiałów obejmuje źródła dotyczące napływu na terytorium prowincji robotników obcokrajowców głównie z Polski oraz materiały obrazujące polsko-niemieckie stosunki graniczne, ruch graniczny, nielegalne przekroczenia granicy przez polskich robotników szukających pracy w Niemczech itp.

Spora ilość poszytów dotyczy ponadto ludności żydowskiej zamieszkującej prowincję, obrazuje ich stan liczebny, organizację oraz działanie administracji hitlerowskiej w latach 1938 — 1940 w celu zmniejszenia stanu posiadania ludności żydowskiej.

W poniższym zestawieniu akt Wydziału Prezydialnego szeroko potraktowano materiały dotyczące rzemiosła i przemysłu na terenie prowincji, mimo że w grupie tej brak poszytów, które by w całości dotyczyły zagadnień ludności polskiej. Grupa tych akt posiada jednakże szczególną wartość badawczą dla historyka interesującego się życiem społeczno-gospodarczym prowincji, jego uprzemysłowieniem i rozwojem rzemiosła, ilością siły roboczej, stosunkami pomiędzy pracodawcami i pracownikami itp. Poza materiałami statystycznymi dotyczącymi rzemiosła w poniższym zestawieniu w obrębie poszczególnych miejscowości zasygnalizowano poszyty obejmujące statuty cechowe.

Tzw. „Medicinalia” uzupełniają materiały dotyczące stosunków społecznych na terenie prowincji — rejencji. Obrazują one stan zdrowotności ludności całej prowincji. Spora ilość tych materiałów sięga w głąb XIX wieku.

Z pozostałych źródeł na uwagę zasługują ponadto poszyty zgrupowane w dziale zotyulowanym „Opieka Społeczna”. Obrazują one m. in. opiekę nad młodzieżą w celu wzmocnienia elementu niemieckiego na terenach nadgranicznych i osłabienia wpływu polskich stowarzyszeń na młodzież polską.

Materiały i źródła

Dalsze poszyty obrazują dążenie administracji niemieckiej do ożywienia osadnictwa niemieckiego na terenach wschodnich Rzeszy przez zakładanie nowych osad i osiedli. W tej grupie akt na uwagę zasługują ponadto poszyty dotyczące nadzoru państwa nad obrotem gruntami ziemskimi, szczególnie zaś poszyty dotyczące tzw. „Osthilfe” obrazujące pomoc materialną jakiej udzielano wschodnim terenom III Rzeszy.

Zestawienie materiałów

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
30	Deutsch-polnische Staatsverträge, vol. II	1927 — 1928
31	Deutsch-polnisches Fischerei-Abkommen vol. I	1922 — 1937
32	Deutsch-polnisches Abkommen vom 30. 8. 1924 (Wiener Konvention) vol. I	1924 — 1928
33	Deutsch-polnisches Beamtenabkommen	1919 — 1926
34	Räumungs-Abkommen vol. I	1919 — 1928
35	Missionen vol. I	1922 — 1931
38	Deutsche diplomatische und konsularischen- Vertretungen im Ausland einschl. Polen und Danzig	1922 — 1937
41	Fürsorgestelle beim Deutschen General-Kon- sulat in Posen	1921 — 1928
303	Verliehene Ehrenkreuze (Übersicht) vol. I	1934 — 1941
42	Deutsches Vermögen in Polen vol. I	1920 — 1926
43	Deutsches Vermögen in Polen vol. II	1926 — 1938
44	Behandlung der Deutschen in Polen vol. I	1922 — 1925
45	Behandlung der Deutschen in Polen, Vordrän- gung, Ausweisung vol. II	1925 — 1939
46	Entschädigungszählung für beschlagnahmtes Eigentum deutscher und polnischerseits vol. I	1923 — 1928
19	Friedens-Vertrag — Allgemein.	1919 — 1923
20	Ausführung des Friedens-Vertrages vol. I	1919 — 1923
22	Auseinandersetzung mit dem polnischen Sta- ate — (Ressort des Ministers der öffentlichen Arbeiten)	1919 — 1920
2	Übergabe des Bezirks vol. I	1919 — 1920
23	Überleitung an Polen vol. I	1925 — 1929
10	Anschluss des Restkreises Bomst an den Kreis Fraustadt	1925
24	Entententruppen in dem Abstimmungsgebiete	1920
25	Verkehr mit der Ententen-Kommission	1920 — 1926
26	Berichte über Ententenzüge	1920 — 1921
27	Abstimmung in Oberschlesien vol. I	1921 — 1923

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
28	Oberschlesien und auswärtige Verwendung des Schupo vol. I	1922 — 1924
76	(Zusammenstellung von Material über wirtschaftsgefährdende Tendenzen der NSDAP sowie ihre Stellung zu den Grundbegriffen des Privat-Eigentums)	1930
77	Die Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei als staats- und republikfeindliche hochverräterische Verbindung	1930
78	(Zarys powstania NSDAP i jej cele)	b.d.
79	NSDAP — Otsgruppe Bomst, Stimmungsbericht über die allgemeine politische, soziale und wirtschaftliche Lage im Monat August 1935 (Abschrift — jedno sprawozdanie)	1936
80	(Sozialdemokratischer Kreisverein Flatow Wpr.) odezwa do towarzyszy	1919
74	Sonstige Vereine und Bunde vol. I	1939 — 1943
72	Vereinswesen, Versammlungen vol. I	1919 — 1925
73	Vereinswesen und Versammlungen (Bei-Akten)	1919 — 1925
81	Krieger-Vereine vol. I	1919 — 1936
82	Krieger-Vereine vol. I	1921 — 1933
83	(Schützengilde und Schützenvereine)	1922 — 1938
84	Schützengilde der Stadt Arnswalde	1834 — 1941
1	Organisationen der Meldestelle Schneidemühl vol. I	1919 — 1923
11	Landesaufnahme vol. I	1922 — 1923
2032	Grenzmarkdienst vol. I	1922 — 1925
2033	Grenzmarkdienst vol. II	1925 — 1926
3	(Gesetz über die Gebietsbereinigungen in den östlichen preussischen Provinzen)	1938 — 1939
4	(Gebietsbereinigung im Osten, der neue Regierungsbezirk Grenzmark Posen Westpreussen)	1938
5	(Gebietsbereinigung)	1939
12	Grenzmark (materiały statystyczne) vol. I	1920 — 1927
13	Bevölkerungsstatistik vol. I	1929 — 1924
14	Bevölkerungsstatistik (w tym również Polaków) Bei-Akten vol. I	1920 — 1923
128	Reichsgesetzblatt (różne zarządzenia w sprawach politycznych) vol. III	1931 — 1933
129	Einzelne Verfügungen und Erlasse vol. III	1934 — 1943
122	Dewisenbestimmungen	1936 — 1938
90	Deutscher Schulverein Grenzmark	1921 — 1927

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
47	(Akta dotyczące polskiej mniejszości narodowej)	1935
48	(Mniejszość narodowa polska; niemiecki plan osłabienia elementu polskiego na terenie rejencji)	1935 — 1936
49	Vorsichtsmassregeln gegen Polen vol. I	1920 — 1933
54	Auslieferungen und Reichshilfeleistung vol. I	1921 — 1927
55	Ruhr-Hilfe	1923 — 1924
56	Besetzung des Ruhrgebietes vol. I	1923 — 1934
58	(III Rzesza w rozwoju historycznym, zbiór opracowań)	1936
61	Kosten der Arbeiter und Soldatenräte vol. I	1919
18	Wirtschaft. vol. I	1935 — 1938
60	Materialien zur Sozialpolitik der Sowjetunion (materiały powielane wydane przez Ostwelt-Verlag G.m.b.H. Berlin)	1933 — 1934
335	Änderungen polnischer Namen in deutsche vol. I	1921 — 1923
339	Umwandlung der polnischen und Wiederherstellung der alten deutschen Ortsnamen resp. deren Rechtschreibung — Kreis Schlochau	1874 — 1924
337	Umwandlung der alten polnischen Ortsnamen in Deutsche, sowie deren Rechtschreibung — Kreis Dt. Krone	1896 — 1922
338	Umwandlung der polnischen und Wiederherstellung der alten deutschen Ortsnamen resp. deren Rechtsschreibung, Kreis Flatow	1875 — 1920
336	Statistik über Verdeutschung polnischer Ortsnamen	1920 — 1923
50	(Polwona — przegląd prasy o wydarzeniach na okupowanych i oddzielonych terenach niemieckich na wschodzie i zachodzie)	1920
51	Gesamtüberblick über die polnische Presse für 1934	1934
52	Polnische Presse-Auszüge (Streszczenia polskiej prasy wychodzącej na emigracji)	1940 — 1944
62	Tumult-Schäden und Aufruhrschäden vol. I	1920 — 1923
63	Tumult-Schäden vol. I	1920 — 1934
64	Tumult-Schäden (Spezial-Akten) vol. I	1920 — 1933
65	Schutzhaft (w tym wielu Polaków po r. 1939) vol. IV	1933 — 1940

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
66	(Nachweisungen über beschlagnahmtes Vermögen staatfeindlicher Organisationen und Einzelpersonen— Kr. Flatow	1934
67	(Nachweisungen über beschlagnahmtes Vermögen staatsfeindlicher Organisationen und Einzelpersonen, Kreis Schneidemühl)	1933
68	(Nachweisungen über beschlagnahmtes Vermögen staatsfeindlicher Organisationen und Einzelpersonen, Kreis Meseritz	1936
71	(Sprawa kupca Waltera Schliepe ze Szczecina podanego o działalność szpiegowską na rzecz Polski)	1931 — 1932
69	(Okólnik wydany przez Geheime Staats Polizei w Frankfurcie w sprawie obchodu 21 rocznicy Wielkiej Rewolucji Październikowej)	1. XI. 1938
112	(Różne materiały sprawozdawcze)	1935
113	(Lage-Berichte) w sprawach politycznych	1936
92	Nachrichts-Berichte Februar 1920 (tajne raporty sytuacyjne)	1920
98	Nachrichts-Berichte — Juli-August 1920 (tajne raporty sytuacyjne)	1920
100	Nachrichts-Berichte — September 1920 (tajne raporty sytuacyjne)	1920
101	Nachrichts-Berichte — Oktober 1920 (tajne raporty sytuacyjne)	1920
103	Nachrichts-Berichte — Dezember 1920 (tajne raporty sytuacyjne)	1920
93	Nachrichts-Berichte — (tajne raporty sytuacyjne)	1920
94	Lage-Berichte (wiadomości odnośnie ruchu robotniczego na terenie Niemiec z miesiąca marca)	1920
95	Lage-Berichte — April 1920	1920
96	Lage-Berichte — Mai 1920	1920
97	Lage-Berichte — Juli 1920	1920
99	Lage-Berichte — August 1920	1920
102	Lage-Berichte — November 1920	1920
104	Nachrichts-Berichte — März 1921	1921
106	Nachrichts-Berichte — Oktober 1921	1921
105	Lage-Berichte	1921
110	Nachrichts-Berichte — Juni 1923	1923
114	Laufende Berichte der Landesgrenzpolizei: allgem. Inhalt — Osten	1920

Materialy i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
116	Politische Nachrichten aus dem Auslande vol. I	1920 — 1924
115	Berichte über Vorgänge in Polen vol. I	1920
136	Wahlen zur erfassungsgebenden Deutschen Nationalversammlung am 19 Januar 1919	1918 — 1936
137	Nachweisung über das Ergebnis der Stimmabgabe für die einzelnen Wahlvorschläge zu den Reichstagswahlen am 6. VI. 1920	1920
138	Reichs-Rats-Wahl 5 Juli 1921 vol. I	1921 — 1923
139	Reichstags- und Landtags-Wahl am 7 Dezember 1924 vol. I	1924 — 1926
140	Reichs- und Landtags-Wahl — 1928, vol. I	1928 — 1932
141	Reichstags-Neuwahl und Volksabstimmung am 12. XI. 1933	1933 — 1934
142	Volks-Abstimmung vol. I	1934
143	Reichstags-Wahl — 29. III. 1936 vol. I	1936
144	Reichstags-Wahl — 10. IV. 1938 vol. II	1938 — 1939
9	Geschäftsverkehr (Verwaltung des Provinzialverbandes)	1934 — 1938
152	(Wahl-Unterlagen zur Provinziallandtags-Wahl des Kreises Schlochau)	1921
153	Wahl-Unterlagen zur Provinziallandtags-Wahl des Kreises Schlochau	1920 — 1921
154	(Provinziallandtags-Wahl am 20. II. 1921 — Kreis Schlochau)	1921
150	Provinziallandtags-Wahl Netzekreis (zestawienia oddanych głosów)	1921
151	(Provinziallandtags-Wahl) — wyniki wyborów z powiatu nadnoteckiego	1921
145	(Provinziallandtags-Wahl — Kreis Flatow)	1921
146	(Provinziallandtags-Wahl, Kr. Flatow)	1921
155	(Provinziallandtags-Wahl, Kr. Schwerin)	1921
149	Zestawienie oddanych głosów (pow. międzyrzecki)	1921
148	(Provinziallandtags-Wahl) — wynik wyborów Kreis Meseritz	1921
555	Transport der Hallerschen polnischen Truppen durch Deutschland	1919
559	Kriegsleistungen und Verdrängungs-Schäden (w związku z terenami, które przeszły do Polski)	1919 — 1922
560	Kriegs-Leistungen vol. IV	1924 — 1932
117	Mitteilungen des Landeskriminalpolizei Amtes vol. IX	1933
118	Neuregelung der Ausländer-Polizei, vol. II	1937 — 1940

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
119	Landesgrenz-Polizei Osten	1920
120	Durchlass-Scheine betr. Polizeigrenze (Ostgebiete, Gouvernement und Protektorat Böhmen etc.)	1940 — 1944
157	Verfahren bei Option auf Grund des Friedens-Vertrages	vol. I 1920 — 1925
167	Deutsche Rückwanderer	vol. I 1921 — 1938
158	(Opcja na rzecz Niemiec, indywidualne arkusze)	1921 — 1922
159	(Opcja na rzecz Niemiec)	1922
161	(Opcja na rzecz Niemiec)	1922
160	(Options-Erklärung — Litt L)	1922
162	Ausweisung der Optanten gem. Art 12 der Wiener Konvention vom 30. VIII. 1924,	vol. I 1925
163	Ausweisung der Optanten Art. 12 der Wiener Konvention vom 30. 8. 1924,	vol. II 1925 — 1926
164	Polnische Optanten — (wykazy)	1924 — 1938
166	Serafin Fertikowski — Options-Sache	1927 — 1928
165	(Die polnischen Optanten)	1925 — 1930
168	Auswanderer	vol. I 1920 — 1924
170	Ausführung der Ausländer-Polizei-Ordnung)	1929 — 1941
172	Behandlung von Ausländer	vol. I 1920 — 1922
171	Ausländer	vol. I 1920 — 1939
182	Listen über die von preussischen Behörden ausgewiesenen Ausländer	1923 — 1933
177	Ausländische Arbeiter	vol. I 1921 — 1926
176	Ausländische Arbeiter	vol. II 1925 — 1930
178	Ausländische Arbeiter	vol. II 1925 — 1927
179	Ausländische Arbeiter	vol. III 1927 — 1930
180	Ausländische Arbeiter	vol. IV 1930 — 1943
181	Überprüfung der Betriebe, welche ausländische Arbeiter beschäftigen	vol. I 1929 — 1939
197	(Nadzór nad obcokrajowcami) Wiadomości dotyczące życia polskiej mniejszości narodowej	1925 — 1940
198—208	(Nadzór nad obcokrajowcami, wydalenia, sprawy obywatelstwa etc.)	1927 — 1939
219	Pass-Entziehung Langowski in Buschdorf	1935 — 1937
220	(Sprawy paszportowe obywateli polskich etc.)	1929 — 1931
487—502	Auswanderungen Lit. A-Z (wyjazdy za granicę, zrzeczenie się obywatelstwa)	1903 — 1938
222	Statistik (ruchu granicznego)	1920 — 1921
223	Statistik über Grenzverkehr und unerlaubten Grenzübertritt	1924
221	Deutsch-polnische Grenze	1919

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
225	Grenzverhältnisse vol. II	1916 — 1925
226	Naher Grenzverkehr. Das deutsch-polnische Abkommen über die Aufrechterhaltung des landwirtschaftlichen Betriebes der deutsch- polnischen Grenze	1920 — 1921
227	Kleiner Grenzverkehr vol. II	1921 — 1930
228	Zollstrassen, Grenzübergänge nach Polen	1921 — 1930
229	Zollstrassen, Grenzübergänge nach Polen. vol. II	1928 — 1939
230	Zoll-Angelegenheiten, Zollgrenzen, Einfuhr und Ausfuhr nach Polen, Hausierhandel	1922 — 1939
231	Zollstrassen und sonstige Grenzübergänge an der deutsch-polnischen Grenze	1937 — 1940
232	Grenz-Abkommen vom 29. 4. 1922 (z Polską)	1922 — 1925
233	Abkommen über den kleinen Grenzverkehr vol. III	1932 — 1937
235	Grenz-Kommission	1919 — 1922
238	Grenz-Kommission Schlochau	1919 — 1921
239	Grenz-Kommission Schneidemühl	1920
240	Grenz-Kommission Schönlanke vol. I	1919 — 1921
241	Eröffnung des Netzeverkehrs vol. I	1919 — 1922
245	Durchgangsverkehr insbesondere zwischen Ostpreussen und dem übrigen Deutschland	1925 — 1939
250	Unerlaubter Grenzübertritt vol. II	1930 — 1937
251	Grenz-Zwischenfälle mit Polen vol. I	1923 — 1928
252	Grenz-Zwischenfälle mit Polen vol. II	1928 — 1939
253	Grenz-Zwischenfälle mit Polen und besondere Vorkommnisse an der Grenze, vol. II	1939
254	Verordnung über die Anmeldung des Ver- mögens von Juden vol. I	1938 — 1941
255	Verordnung über die Anmeldung des Ver- mögens von Juden vol. II	1938 — 1939
289	Ankauf christlicher Grundstücke von jüdi- schen Glaubensgenossen in der Stadt Schnei- demühl	1817 — 1935
256	Aktion gegen Juden am 4. X. u. 11. XI. 1938	1938
258	Entjüdung des deutschen Volksvermögens	1939 — 1940
257	Entjüdung des deutschen Volksvermögens	1939
259	Entjüdung des deutschen Volksvermögens	1939 — 1940
277	Arisierung der Firma Karl Koch in Driesen	1940 — 1941
260	(Einziehung und Verwertung von eingezoge- nen staatsfeindlichen Vermögen — konfiskata mienia żydowskiego)	1941 — 1942

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
261—271	Kupno nieruchomości żydowskich	1938 — 1941
272	Kaufvertrag, Synagogengemeinschaft Flatow, Stadtgemeinde Flatow	1939
273—288	Kupno — sprzedaż nieruchomości żydowskich	1937 — 1940
290	(Sprawy kościoła ewangelickiego)	1935 — 1936
292	Katholisch-kirchliche Angelegenheiten, vol. XII	1935 — 1941
293	Konfessionelle Angelegenheiten (statystyka wystąpień z kościoła)	1941 — 1944
294	Personal-Akten betr. den katholischen Vikar von Styp Rekowski in Radawnitz, Kreis Flatow	1927 — 1934
124	Verkehrspolitische Verhandlungen, vol. I	1919 — 1929
8576	(Enteignungen)	1923 — 1924
341	Anstellung der Rabbiner bei den Juden-Synagogen vol. II	1875 — 1933
679	Ost-Juden	1920 — 1921
680	Ost-Juden und lästige Ausländer spec.	1921 — 1922
343	Synagogengemeinde in Beldenburg, Kreis Schlochau	1916 — 1931
345	Synagogengemeinde Bomst — vol. I	1922 — 1933
346	Rechnungs-Wesen der jüdischen Gemeinden im Kreise Filehne	1891 — 1912
347	Schuldwesen der jüdischen Gemeinden im Kreise Filehne	1898 — 1915
348	Regulierung des Juden-Wesens und Wahl der Repräsentanten in der Korporation Schönlanke	1871 — 1935
349	Abgaben der Juden in Schönlanke	1896 — 1928
350	Wahl und Bestätigung der Juden Ältesten und Rabbiner in der Stadt Schönlanke	1830 — 1928
351	Anstellung der Juden-Anstalten in der Stadt Schneidemühl	1819 — 1925
352	Jüdische Bethäuser und Tempelordnung in Schneidemühl vol. II	1861 — 1898
353	Organisation des Juden-Wesens und Wahl der Repräsentanten in der Korporation Schneidemühl	1864 — 1934
583	Statistische Erfassung der Nichtarien	1935 — 1936
585	Erfassung und Unterbringung fremdländlicher Flüchtlinge	18. VIII. 1944 — — 3. I. 1945
589	Für den Chef der Zivilverwaltung beordnete Beamten anderer Dienststellen	1939
586	(Zakwaterowanie uciekinierów wojennych etc.)	I. 1945
557	Entwaffnung der Zivilbevölkerung, vol. I	1920 — 1921

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
562	Schadenersatz-Ansprüche infolge des Polen-Aufruhrs	1919 — 1922
565	Schadenersatz-Ansprüche infolge des Polen-Aufruhrs	1919 — 1920
563	Schadenersatz-Ansprüche infolge des Polen-Aufruhrs	1919 — 1920
564	Schadenersatz-Ansprüche infolge des Polen-Aufruhrs	1919 — 1920
17	Grenzmark-Plan (w dziedzinie oświaty i kultury materialnej)	1939
571	Feststellungs-Ausschuss für Kriegs- und Verdrängungsschäden in Schneidemühl und Meseritz	1921 — 1936
923	Regierungs- und Gewerbe-Rat	1922 — 1943
925	Gewerbe-Aufsichtsämter	1919 — 1936
931	Gewerbeaufsichtsamt — Schneidemühl	1922
932	Gewerbeaufsichtsamt — Schneidemühl	1922 — 1943
930	Gewerbeaufsichtsamt — Meseritz	1919 — 1937
929	Gewerbe-Inspektion Neustettin	1901 — 1937
936	Besichtigungen (von Gewerbebetrieben)	1934 — 1937
937	Jahresberichte (der Gewerbeaufsichtsbeamten)	1919 — 1939
938	Jahresberichte (der Gewerbeaufsichtsbeamten)	1929 — 1938
939	Jahresbericht 1922 (der Gewerbeaufsichtsämter)	1923
941—950	Jahresberichte (der Gewerbeaufsichtsbeamten)	1925 — 1938
951	Gewerbestatistik	1920 — 1943
952	Statistik für das Oberpräsidium	1935 — 1938
953	Lohnbeschäftigung von Schulkindern	1920 — 1942
955	Jugendliche Arbeiter	1920 — 1944
956	Jugendliche Arbeiter	1922 — 1942
957	Jugendliche in Fabriken	1929 — 1944
961	Arbeitszeit, Kündigungsfristen, Lehrlingsschutz im Handelsgewerbe pp.	1920 — 1938
962	Arbeitszeit, Kündigungsfristen, Lehrlingsschutz im Handelsgewerbe pp.	1920 — 1942
972	Lohn- und Arbeitsbedingungen der landwirtschaftlichen Arbeiter, Behebung des Landerbeitermangels	1920 — 1933
173	Tarif-Verträge bei Behörden für die Lohnangestellten	1920 — 1934
974	Tarif-Vertrag bei Behörden für Arbeiter	1921 — 1929
975	Tarif-Verträge im Baugewerbe	1931 — 1937

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
976	Allgemein verbindliche Reichstarife für Zigarren- und Tabak-Industrie, vol. I	1921 — 1935
977	Reichstarif-Vertrag für die Schuh-Industrie vol. I	1921 — 1936
978	Allgemein verbindliche Reichstarife für Banken und Versicherungsunternehmer	1921 — 1933
979	Tarifverträge landwirtschaftliche u. a. für den Kreis Fraustadt	1928 — 1933
980	Löhne im Stein- und Braun-Kohlenbergbau	1923 — 1924
981	Lohnstatistik und Lebenshaltung, vol. I	1922 — 1938
982	Betriebs-Räte, Betriebsrätegesetz	1920 — 1932
983	Betriebsrats-Wahlen der Regierung und Verwaltungsbehörden vol. I	1921 — 1931
985	Betriebsräte bei Behörden, auch der Regierung Schneidemühl	1920 — 1934
988	Arbeitervereine, Arbeitgeber und Arbeitnehmer-Verbände	1919 — 1933
991	Berufsgenossenschaften, Unfallverhütungsvorschriften vol. II	1934 — 1944
992	Berufsgenossenschaften und Volksversicherung vol. I	1920 — 1933
993	Sicherung der Arbeiter im Gewerbe	1920 — 1944
994	Sicherung der Arbeiter im Gewerbe	1920 — 1944
995	Arbeitslosen-Versicherung, freiwilliger Arbeitsdienst	1927 — 1936
1481	Wertschaffende Arbeitslosen-Fürsorge, vol. III	1927 — 1931
1484	Freimachung von Arbeitsstellen (Einstellung und Entlassung von Arbeitern) vol. I	1919 — 1921
1032	Lage der Industrie, Handelskammer, Handwerkerkammer (Bei-Akten)	1921 — 1936
1031	Lage der Industrie	1922 — 1936
1035	Lage der Sägewerks-Industrie vol. I	1935 — 1937
1036	Industrie in Jastrow vol. I	1935 — 1938
1037	Lage der Industrie in Schloppe vol. I	1935 — 1936
1038	Streik (Bestimmungen betr. Herstellung einer Streiks	1920 — 1933
1040	Betriebs-Stillegungen und Abbrüche vol. I	1929 — 1935
1041	Stillegung von Betrieben vol. III	1940 — 1941
1043	Öffentlicher Arbeitsnachweis und Landesamt für Arbeitsvermittlung	1922 — 1929
1045	Gewerbe-Ordnung (prinzipielle Fragen)	1922 — 1937
1046	Gewerbe-Ordnung (prinzipielle Fragen)	1934
1047	Hausarbeitsgesetz vol. I	1920 — 1942
1048	Hausarbeitsgesetz Bei-Akten vol. I	1921 — 1942

Materialy i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
1049	Gesetz zur Ordnung der nationalen Arbeit vol. I	1934 — 1937
1052	Heimarbeiten in Schönlanke und M. Friedland, Neuwedell, Arnswalde vol. I	1935 — 1942
1055	Arbeitszeit-Notgesetz, Arbeitszeitordnung vol. I	1927 — 1944
1056	Arbeitszeit-Notgesetz, Arbeitszeitordnung und Jugendschutzgesetz vol. I	1927 — 1944
1068	Holzwolewerk — Kreuz	1937 — 1939
1069	Hanfverwertungs-Genossenschaft G.m.b.H. Schneidemühl vol. I	1938 — 1941
1070	Verkaufsgenossenschaft Grenzmärkischer- Holzhandwerker vol. I	1938 — 1939
1076	Baugewerbe, Abbruch und Abwrackunterneh- mungen vol. I	1938 — 1939
1071	Buch-Druckereien	1923 — 1934
1072	Euch-Druckereien Bei-Akten vol. I	1921 — 1942
1079	Mühlen vol. I	1928 — 1937
1080	Mühlen Bei-Akten	1930 — 1943
1081	Mühlenangelegenheiten im Netzekreise vol. I	1923 — 1935
1082	Sägewerke vol. I	1937 — 1941
1083	Sägewerke, Späneförderanlagen vol. I	1938
1084	Ziegeleien, Tonvorkommen, Kalksandstein- Fabriken vol. I	1937 — 1942
1085	Ziegeleien vol. I	1937 — 1944
1086	Böttchereien vol. I	1938 — 1939
1087	Erdöl Allgemein (Bohrungen) vol. I	1933
1088	Erdöl — Bohrungen vol. I	1934 — 1939
1089	Steinbrüche und Gräbereien vol. I	1921 — 1939
1090	Steinbrüche und Gräbereien vol. I	1921 — 1939
1092	Glashütten und Glasschleifereien vol. I	1938 — 1942
1091	Glashütten und Glasschleifereien vol. I	1927 — 1939
1093	Zuckerfabriken vol. I	1941 — 1948
1094	Stärkefabriken vol. I	1933 — 1943
1095	Braunkohlen Netzekreis vol. I	1933 — 1939
1096	Brauereien vol. I	1936 — 1937
1097	Tabak-Industrie vol. I	1919 — 1941
1098	Tabak-Industrie Bei-Akten vol. I	1920 — 1941
1073	Kinematographen-Theater, Lichtspieltheater, Theater, öffentliche Versammlungsräume Zirkus-Anlagen vol. I	1919 — 1941
1074	Kinematographen-Teather, Lichtspieltheater, Theater, öffentliche Versammlungsräume Zirkus-Anlagen Beiakten vol. I	1919 — 1940

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
1099	Walz- und Hammerwerke, sowie nicht vorhandene Betriebe, auch Bergbau vol. I	1930 — 1940
1100	Abdeckereien- Tierverwertungsanstalten, Fettabschneider vol. I	1934 — 1941
1107	Gewerbliche Polizei-Verordnungen vol. I	1920 — 1943
1108	Nichtgenehmigungspflichtige gewerbliche Anlagen vol. I	1932 — 1934
1109	Nichtgenehmigungspflichtige gewerbliche Anlagen Beiakten	1920 — 1932
1110	Miss-Stände-Beseitigung im Gewerbe vol. I	1920
1111	Miss-Stände-Beseitigung im Gewerbe Beiakten	1920 — 1938
1112	Massnahmen und Verfügungen in Ausführung des Gewerbeaufsichtsdienstes vol. I	1929 — 1940
	Verfahren bei gewerblichen Anlagen vol. I	1922 — 1939
1114	Belästigungen durch gewerbliche und andere Betriebe vol. I	1925 — 1942
1145	Berufung der Besitzer zu den Arbeitsgerichten und dem Landesarbeitsgericht für 1933 und 1934 vol. IV	1933 — 1934
1146	Berufung der Besitzer zu den Arbeitsgerichtsbehörden für die Jahre 1934 bis 1937	1934 — 1939
1141	Arbeitsgerichte (Gewerbegerichte, Kaufmanns Gerichte und arbeitsgerichtliche Kammern der Schlichtungs-Ausschüsse)	1925 — 1927
1148	Bezirksschlichtungs-Ausschuss für die Verwaltungen des Preuss. Staates in der Grenzmark Westpreussen — Posen vol. I	1920 — 1923
	Schlichtungs-Ausschüsse in der Grenzmark vol. I	1923 — 1934
1149	Schlichtungs-Ausschüsse in der Grenzmark vol. I	1923 — 1934
1150	Bildung von Schlichtungsstellen vol. I	1923 — 1924
1151	Errichtung der Schlichtungs-Ausschüsse und Arbeitsgewerbliche Kammern	1923 — 1930
1152	Verschiedene Verfügungen (Schlichtungsverfahren)	1920 — 1923
1154	Spruchkammer Flatow	1921 — 1923
1155	Spruchkammer Schlochau	1921 — 1922
1153	Spruchkammer Dt. Krone	1921 — 1923
1156—1157	Spruchkammer Schönlanke	1921 — 1923
1101	Kühnemanns Küddow-Werke, Betkenhammer (Lederpappen-Fabrik) vol. I	1935 — 1937
1102	Holzverzuckerungs-Anlage Schloppe vol. I	1935 — 1939
1105	Sulfal-, Zellstoff-, Kunstseide-, Zellwolle- und Zellophan-Fabriken	1936 — 1940

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
1164	Ausländische Arbeiter (Beschäftigung derselben)	1919 — 1925
1166	Ausländische Arbeiter (Beschäftigung derselben) vol. I	1921 — 1925
1168	Halbjährige Meldung über Auswanderungsbewegung vol. I	1921 — 1934
1192	Fabrik oder Handwerk (Begutachtung ob ein Unternehmen als Fabrik oder Handwerksbetrieb anzusehen sei)	1926 — 1934
1208	Dritte Verordnung über den Aufbau des deutschen Handwerks vol. III	1936 — 1937
1209	Dritte Verordnung über den Aufbau des deutschen Handwerks vol. IV	1937 — 1939
1211	Kredit, Beihilfen, Unterstützungen für gewerbetreibende, Garantieverband	1937 — 1939
1213	Mangel an Bauhandwerkern vol. I	1921 — 1939
1214	Grenzlandhilfe (Fürsorge, Unterstützungen, Beihilfen für das Grenzland)	1937 — 1940
1190	Verband deutscher Industrieller und Kaufleute in Polen mit dem Sitz in Bromberg vol. I	1920 — 1922
1217	Durchführung des Vierjahresplans, Eisenbeschaffung vol. I	1936 — 1942
1218	Durchführung des Vierjahresplans, Eisenbeschaffung Wirtschaftsberichte vol. I	1936 — 1943
1226	Regelung des Lehrlings-Wesens vol. III	1936 — 1943
1228	Handwerker-Ausweise, Bekämpfung der Pluscharbeit vol. I	1934 — 1937
1229	Gewerbliche Ausstellungen vol. I	1919 — 1935
1230	Gewerbliche Anlagen in Falkenburg	1902 — 1935
1241	Gewerbliche Anlagen in Kallies	1852 — 1935
1232	Gewerbliche Anlagen in der Stadt Neustettin	1901 — 1938
1233	Gewerbliche Anlagen im Neustettiner Kreise vol. 2	1866 — 1935
1234	Gewerbliche Anlagen in der Stadt Schneidemühl	1854 — 1881
1105	Keramikwerkstatt „Lilli Müller“ (Grenzmärkisches Keramikwerk und Lieferungs-genossenschaft G.m.b.H. in Schneidemühl)	1938 — 1942
1106	Press-Stoffwerk — Romen (Faser und Kunststoff-Presswerk Romen K.G. in Vordamm)	1937 — 1941
1235	Handelskammer Schneidemühl (Gründung)	1920 — 1931
1236—1237	Handelskammer Schneidemühl	1921 — 1923

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
1210	Förderung des Deutschen Handwerks-Standes vol. I	1921 — 1931
1240	Handwerkergenossenschaftswesen vol. I	1920 — 1928
1224	Meister-Kurse	1903 — 1938
1242	Gesellenprüfungen, Gesellenprüfungsordnung vol. I	1920 — 1939
1243	Regelung des Lehrlings-Wesens vol. I	1920 — 1940
1244	Regelung des Lehrlings-Wesens vol. II	1928 — 1936
1245	Ausbildung der Handwerkslehrlinge und Berichterstattung über Gesellenprüfungen vol. I	1921 — 1926
1247	Kaufmanns- und Gewerbeberichte vol. I	1919 — 1926
1248	Gewerbliche Spruchkammer Schönlanke vol. I	1922
1249	Gewerbebericht Jastrow vol. I	1920 — 1926
1250	Gewerbebericht Dt. Krone vol. I	1923 — 1926
1251	Innungs-Ausschuss und Innungsschiedsgericht in Beldenburg	1899 — 1902
1252	Innungs-Ausschuss zu Dt. Krone	1911 — 1912
1253	Bildung des Innungsausschusses in Flatow	1907 — 1913
1254	Innungs-Ausschuss in Tütz	1908 — 1911
1264	Zwangsinnung für das Steinsetzhandwerk 8	1924 — 1928
2365	(Wykaz personelu lekarskiego praktykującego na terenie powiatu pilskiego)	1815
2395	Haushalt und Rechnungswesen (Medicinalia)	1934 — 1944
2396	Haushalt und Rechnungswesen (Medicinalia)	1936 — 1943
2476—2499	Jahresgesundheitsberichte	1920 — 1944
2501—2503	Jahresgesundheitsberichte (Kreis Bomst)	1933 — 1938
2506	Jahresgesundheitsberichte Kreis Flatow	1935
2507	Jahresgesundheitsberichte Kreis Flatow	1938
2509—2510	Jahresgesundheitsberichte Kreis Meseritz	1934 — 1935
2513—2514	Jahresgesundheitsbericht Kr. Schwerin	1932 — 1935
2522	Medizinal-Statistik	1923 — 1932
2523	Medizinal-Statistik	1937
2524	Medizinal-Statistik	
2535	Niederlassung deutscher Ärzte und deren Unterstützung	1903 — 1904 1909 — 1912
2536	Niederlassung deutscher Ärzte und deren Unterstützung	1887 — 1930
2645	Statistik über die Apotheken-Wesen	1899 — 1916
2813	Menschenkrankheiten Kr. Dt. Krone	1941 — 1944
2770	Fleckfieber im Kreise Dt. Krone	1915 — 1855
2868	Provinzial-Lazarett zu Dt. Krone	1815 — 1855
2869	Kranken-Anstalt in Dt. Krone	1867 — 1921

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
2871	Städtisches Krankenhaus in Dt. Krone	1932 — 1941
2879	Kranken-Anstalt Flatow	1867 — 1884
2880	Kreiskrankenhaus in Flatow	1910 — 1929
8031	Einrichtung von Kindergärten	1934 — 1940
8032	Polnischer Kindergärten	vol. I 1933 — 1937
8033	Grenzlandfürsorge, Kindergärten und Jugendherbergen	1939
8034	(Kindergärten in nationalpolitisch gefährdeten Kreisen)	1935
8035	(Kindergärten in nationalpolitisch gefährdeten Kreisen)	1935 — 1938
8036	Ausbau von Kindergärten	1940 — 1941
8037	(Grenzland-Kindergärten)	1938 — 1941
8045	Jugendpflege im Kreise Flatow	1919 — 1936
8046	Jugendpflege im Kreise Flatow — Organisation	1919 — 1934
2929	Durchführung des Reichs-Siedlungsgesetzes	1921 — 1933
2132	Provinzial-Siedlungsgesellschaft für die Grenzmark Posen-Westpreussen	vol. I 1931 — 1934
2133	Provinzial-Siedlungsausschuss	vol. I 1921 — 1931
10770	Verkehr mit Grundstücken — Gesetz vom 10. II. 1923	vol. I 1923 — 1929
10771	Verkehr mit Grundstücken — Gesetz vom 10. II. 1923	vol. I 1923 — 1927
10762	Verkehr mit landwirtschaftlichen Grundstücken (Verordnung vom 15. III 1918)	vol. II 1925 — 1928
10763	Verkehr mit landwirtschaftlichen Grundstücken	vol. Iii 1929 — 1932
10764	Verkehr mit landwirtschaftlichen Grundstücken	vol. IV 1932 — 1935
10772	Verkehr mit landwirtschaftlichen Grundstücken — Erlass vom 2. X. 1933	vol. I 1933 — 1937
10774	Verkehr mit landwirtschaftlichen Grundstücken — Statistik	vol. I 1932 — 1937
2134	Verkauf von ländlichen Grundstücken	vol. I 1920 — 1928
10781	Schrift-Verkehr wegen Übergang von Grundstücken auf denen Sicherheitshypotheken zur Erhaltung in deutscher Hand eingetragen sind	vol. I 1913 — 1928
2139	Gründung deutscher Ansiedlungen — Kreis Schlochau	1886 — 1913
2143	Kreis-Siedlungsgesellschaften	1921 — 1933

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
2159	Reichssiedlungs-Statistik, Liste der im Jahre 1937 zur Besiedlung erworbenen und bereitgestellten Grundstücke über 50 ha	1937
2164	Wohnungs-Wesen	1926 — 1927
11099	Osthilfe	1930 — 1931
2034	Verschiedene Osthilfe-Anträge 1930 vol. I	1930 — 1935
2035	Ostprogramm — Verschiedene Anträge auf Bereitstellung von Geldmitteln	1926 — 1930
2036	Anweisungen aus dem Deutschtumsfonds (Staatsmittel)	1932 — 1935 1936 — 1937
11100	Beihilfen aus dem Ostfonds -Kreis Arnswalde	1908 — 1928
11101	Beihilfen aus dem Ostfonds, Kreis Friedeberg	1910 — 1911
7973	Einstellung des Dr Schröder für Deutschtumsarbeit im Kreise Flatow	1930 — 1933
2037	(Deutschtumsarbeit im Kreise Flatow)	1932 — 1933

b) Akta Wydziału dla Spraw Szkolnych i Kościelnych.

Akta Wydziału dla Spraw Szkolnych i Kościelnych stanowią liczbowo największą grupę rzeczową akt w ramach zespołu Rejencji w Pile. Wpłynęła na to znaczna ilość akt odziedziczonych dotyczących poszczególnych szkół i kościołów w obrębie wyżej wymienionych powiatów w granicach Rejencji z lat 1938—1945. Materiały te sięgają niejednokrotnie początków XIX w. Zostały one uporządkowane w ramach powiatów według miejscowości (układ topograficzny).

Akta poszczególnych szkół obejmują w zasadzie materiały dotyczące budowy, utrzymania i uposażenia szkoły, spraw personalnych nauczyciela oraz spraw nauczania. W tym ostatnim wypadku są to m. in. protokoły z wizytacji szkolnych przeprowadzanych przez inspektorów szkolnych sprawujących nad szkołami nadzór metodyczny.

Podobna jest treść akt dotyczących kościołów (ewangelickich i katolickich). Są to z reguły akta dotyczące budowy i naprawy budynków kościelnych, spraw uposażenia i utrzymania kościoła oraz obsadzenia parafii duchownymi.

W poniższym zestawieniu podano jedynie akta ogólne. Obejmują one zaledwie kilkaset pozycji. Wartość badawcza tych akt jest bardzo duża. Obrazują one ogólny stan szkolnictwa podstawowego (nadzór nad szkolnictwem średnim nie należał do władz rejencyjnych), zwłaszcza zaś sprawy związane z budową, utrzymaniem szkół i nauczaniem. Spora ilość poszytów dotyczy spraw polskich, starań o nauczanie języka polskiego, umów z rządem polskim w sprawach szkolnych itp.

W grupie akt ogólnych na szczególną uwagę badaczy zasługuje podgrupa pt. „Minderheitsschulakten” obejmująca materiały dotyczące starań podjętych przez Związek Polaków w Niemczech o zorganizowanie szkół polskich na terenie rejencji. Kilkanaście poszytów akt ogólnych obrazuje organizację szkolnictwa polskiego na terenie rejencji, pozostałe dotyczą poszczególnych szkół. Ponadto zachowały się akta personalne nauczycieli polskich prowadzone przez rejencję. Wszystkie te materiały zostały ujęte w poniższym zestawieniu.

Wykaz materiałów

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
3322	Oberpräsident vol. I	1923 — 1944
3323	Oberpräsident vol. I	1924 — 1933
3333	Verdeutschung polnischer Namen	1882 — 1938
3353	Geschäftsbetrieb bei der Schulabteilung	1928 — 1933
3377	Abänderung der Schulordnung vol. I	1926 — 1927
3378	Schulordnung für die öffentlichen höheren und mittleren Schulen	1931 — 1938
3391	Adolf Hitler — Schulen vol. I	1937
3404	Schülerheime vol. I	1935 — 1944
3412	Jüdisches Schulwesen und Religionsunterricht vol. I	1850 — 1939
3413	Jüdisches Elementar-Schulwesen und mosgischer Religions-Unterricht vol. II	1920 — 1931
3421	Polnische Propaganda	1919 — 1924
3422	Erteilung des polnischen Privat-Unterricht vol. IV	1920 — 1924
3423	Akten betr. den deutschen Sprachunterricht in den Schulen polnischer und gemischter Bevölkerung	1895 — 1939
3424	Einführung des polnischen Sprachunterrichts in den Schulen	1918 — 1927
3427	Osthilfe vol. I	1933 — 1943
3428	Osthilfemittel für Schulbauten im Kreise Flattow, Gr. Butzig, Battrow, Boeck, Espenhagen	1932 — 1943
3551	Konfessionelle Schulen der Grenzmark	1921 — 1941
3552	Erteilung des konfessionellen Religionsunterrichts	1922 — 1944
3555	Konfessioneller Religions-Unterricht im Kreise Bomst	1935 — 1938
3556	Religions-Unterricht für die konfessionellen Minderheiten	1931 — 1941
3557	Polnische Sprache im katholischen Religions-Unterricht	1901 — 1934
3580	Volkschul-Unterhaltungs-Gesetz in der Grenzmark	1921 — 1933

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
3582	Einführung des Volksschul-Unterhaltungsgesetzes in der Grenzmark Posen — Westpreussen	1932 — 1935
3584	Politik in der Schule	1920 — 1943
3644	Nationalpolitische Schulstellen	1936 — 1942
3645	Zugehörigkeit von Lehrpersonen zur NSDAP	1935 — 1939
3646	Zugehörigkeit von Beamten und Lehrern zu Freimaurerlogen	1935 — 1942
3692	Wiederherstellung des Berufsbeamtentums betr. Ruhestandes der Lehrer und Hinterbliebenen (m. in. podano nazwiska nauczycieli polskich szkół z terenu powiatów w r. 1938 odstąpionych)	1933 — 1939
3751	Beihilfen für Synagogengemeinden	vol. I 1926 — 1930
3789	Schulstatistische Angaben	1931 — 1939
3790	Schulstatistik	1922 — 1927
3791	Schulstatistik	vol. II 1927 — 1934
3792	Schulstatistik	vol. III 1935 — 1941
3793	Schulstatistik	vol. IV 1941 — 1944
3794	Statistik der im Bezirk der Grenzmark Posen Westpreussen vorhandenen Schulen	vol. I 1921 — 1926
3797	Schulabkommen mit Polen	vol. I 1920 — 1929
3798	Schulabkommen mit Polen	vol. I 1920 — 1922
3799	Verkehr mit polnischen Behörden und sonstigen Ausland	vol. I 1922 — 1939
3800	(Auseinandersetzung mit dem polnischen Staate)	1920 — 1922
3801	Auseinandersetzung mit Polen	1925 — 1932
3802	Bestimmungen über das abzutretende Deutsche Gebiet an Polen	vol. I 1919 — 1927
3804	Amtsenthhebung deutsche Lehrpersonen in Polen Podgrupa akt szkolnych dotyczących mniejszości narodowej polskiej obejmuje następujące pozycje:	1928
3926	Vorbereitung der Einrichtung auf dem Gebiete des Minderheitsschulwesens	vol. I 1920 — 1924
3927	Verhandlungen im Ministerium zur Ordnung der Regelung des Schulwesens für die polnische Minderheit	vol. I 1928 — 1938
3928	Verfahren bei Berichtigung von Zeitungsnotizen	1929 — 1932
3929	Zeitungsausschnitte und Abdrücke allgemeiner Ort über Minderheitsschulfragen, sowie Berichtigung der Leistungsnotizen	1928 — 1937

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
3930	Minderheitsschulakten betr. deutsches Schulwesen in Polen vol. I	1929 -- 1939
3931	Minderheitsschulakten betr. Allgemeines über das Minderheitsschulwesens des Bezirks — statistisches vol. I	1929 — 1939
3932	Allgemeines über das Minderheitsschulwesen des Bezirksverkehrs mit dem polnischen Schulverein und Konferenzen der Minderheits Schullehrer vol. I	1929 — 1935
3933	Allgemeines über das Minderheitsschulwesen des Bezirks — äussere Schulangelegenheiten	1929 — 1937
3934	Allgemeines über das Minderheitsschulwesen Bezirks-Unterricht, Lehr-, Pläne, Lehrbücher Zeugnisse vol. I	1929 — 1939
3935	Allgemeines über das Minderheitsschulwesen des Bezirks-Zeitungsausschnitte vol. I	1926 — 1941
3937	(Wnioski polskiej mniejszości narodowej z terenu Rejencji w Pile w sprawie wprowadzenia nauki czytania i pisanja języka polskiego)	1925
3936	(Deklaracje Polaków z terenu Rejencji w Pile oświadczających się za wprowadzeniem nauki czytania i pisanja języka polskiego oraz za pobieraniem przez polskie dzieci religii w języku polskim)	1924 — 1925
3938	Schulbogen für die polnischen Minderheitsschulen des Schulaufsichts-Kreises Unruhstadt (und Bomst) vom 15. V. 1937	1937
3939	Gesuche um Einreiseerlaubnis, spezielles insbesondere über nicht genehmigte Gesuche vol. I	1929 — 1937
3940	Ausgewiesene und verzogene Lehrkräfte, vol. I	1929 — 1938
3941	Förderschulen für die Minderheit, Allgemeines vol. I	1929 — 1932
3942	Einrichtung des polnischen Sprach- und Religions-Unterrichts in deutschen Schulen vol. I	1924 — 1937
3943	Aufsicht über die Minderheits- und Förderschulen, Geschäftsverkehr mit den Schulleitern vol. I	1929 — 1936
3944	Polonisierungs-Bestrebungen im Zusammenhange mit den Minderheitsschulen vol. I	1928 — 1938
3945	Deutschtums-Pflege im Minderheitsschulgebiet, Finanzielle Hilfe für Schulverbände und deutsche Schulen an Minderheitsschulorten vol. I	1932 — 1938

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
3946	Schule in Aspenau — Kreis Flatow	1929 — 1936
3947	Schule in Blankwitt — Kreis Flatow	1930 — 1935
3948	Schule in Gross-Butzig, Kreis Flatow	1929 — 1937
3949	Schule in Flatow	1929 — 1939
3950	Schule in Flatow — Stadtbruch, Kr. Flatow vol. I	1929 — 1935
3951	Schule in Gross-Friedrichsberg, Kr. Flatow	1929 — 1934
3952	Schule in Glumen, Kr. Flatow	1929 — 1933
3953	Schule in Kietz, Kr. Flatow	1929 — 1936
3954	Schule in Kleschin, Kr. Flatow	1929 — 1935
3955	Schule in Königsdorf, Kr. Flatow	1929 — 1935
3956	Schule in Krojanke, Kr. Flatow	1931 — 1932
3957	Schule in Lugetal Kr. Flatow	1929 — 1935
3958	Schule in Preussenfelde Kr. Flatow	1929 — 1935
3959	Schule in Radawnitz Kr. Flatow	1929 — 1935
3960	Schule in Ruden Kr. Flatow	1929 — 1934
3961	Schule in Schwente Kr. Flatow	1929 — 1932
3962	Schule in Neu — Schwente Kr. Flatow	1930 — 1932
3963	Schule in Seedorf Kreis Flatow	1929 — 1939
3964	Schule in Seefelde, Kreis Flatow	1929 — 1936
3965	Schule in Slawianowo, Kreis Flatow	1929 — 1935
3966	Schule in Steinau Kreis Flatow	1930 — 1936
3967	Schule in Stewnitz — Kreis Flatow	1929 — 1932
3968	Schule in Buschdorf (Zakrzewo), Kr. Flatow	1929 — 1936
3969	Akten betr. dem polnischen Lehrer Alfons Barczewski	1932 — 1938
3970	Akten betr. die Personalien des polnischen Lehrers Aloisius Biedrzycki vol. I	1937 — 1938
9371	Personalien des polnischen Lehrers Franz Bimek	1937 — 1939
3972	Personalien des polnischen Lehrers Kasimir Czerwiński	1935 — 1941
3973	Personalien des polnischen Lehrers Anton Dudziak	1931 — 1934
3974	Personalien des polnischen Lehrers Franz Gliszewski	1931
3975	Personalien des polnischen Lehrers Julian Gliszewski	1931 — 1937
3976	Personalien des polnischen Lehrers Marian Grajewski	1935 — 1940
3977	Personalien des polnischen Lehrers Robert Gransicki	1937 — 1938
3978	Personalien des polnischen Lehrers August Hanowski	1936 — 1938

Materialy i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
3979	Personalien des polnischen Lehrers Leo Horst	1933 — 1938
3980	Personalien des polnischen Lehrers Boleslaus Jechorek	1931 — 1933
3981	Personalien des polnischen Lehrers Witold Juhlke	1937 — 1938
3982	Personalien des polnischen Lehrers Stanislaus Kabza	1931
3983	Personalien des polnischen Lehrers Hedwig Kalinowska	1932 — 1935
3984	Personalien des polnischen Lehrers Stanislaus Kierzek	1931 — 1940
3985	Personalien des polnischen Lehrers Konrad Konnak	1931 — 1937
3986	Personalien des polnischen Lehrers Josef Kowalski	1931 — 1939
3987	Personalien des polnischen Lehrers Leo Kowalski	1931 — 1939
3988	Personalien des polnischen Lehrers Boleslaus Lewandowski	1930 — 1935
3989	Personalien des polnischen Lehrers Balthasar Lewandowski	1931 — 1939
3990	Personalien des polnischen Lehrers Stanislaus Luberski	1931
3991	Personalien des polnischen Lehrers Johann Mackowicz	1931 — 1939
3992	Personalien des polnischen Lehrers Wladislaus Mackowicz	1931 — 1940
3993	Personalien des polnischen Lehrers Jan Marszałkowski	1931 — 1940
3994	Personalien des polnischen Lehrers Czesław Mikołajczak	1937 — 1939
3995	Personalien des polnischen Lehrers Josef Mozelewski	1931 — 1938
3996	Personalien des polnischen Lehrers Kasimir Pietrzak	1937 — 1938
3997	Personalien des polnischen Lehrers Johann Rozeński	1931 — 1932
3998	Personalien des polnischen Lehrers Boleslaus Salbowski	1931 — 1933
3999	Personalien des polnischen Lehrers Szrubarski	1934
4000	Personalien des polnischen Lehrers Julian Zieliński	1931 — 1937

C. Akta Wydziału Rolnictwa

W skład Wydziału III Rejencji w Pile (Landwirtschaftliche Abteilung) wchodzi materiały dotyczące rolnictwa, domen i lasów państwowych.

W grupie tej brak poszytów, które by w całości dotyczyły spraw ludności polskiej. W wielu jednakże tomach obok innych zagadnień znaleźć można materiały źródłowe dotyczące polskiej mniejszości narodowej oraz robotników polskich przybywających do Niemiec na prace sezonowe.

W poniższym zestawieniu umieszczono głównie akta obrazujące całokształt zagadnień związanych z rozwojem rolnictwa na terenie Rejencji. Są to m. in. materiały statystyczne, źródła mówiące o opiece państwa nad produkcją rolniczą, której przejawem było m. in. udzielenie specjalnych zapomóg w ramach tzw. „Osthilfe” na podniesienie kultury rolnej. Spora ilość poszytów dotyczy spraw robotników rolnych, angażowania w latach 1939—1945 jeńców wojennych do prac w rolnictwie oraz przemysłu rolnego.

Nie ujęte w poniższym zestawieniu akta dotyczące domen państwowych obejmują bardzo bogate i ciekawe materiały (ogólne i szczegółowe) głównie dla badacza dziejów gospodarczych. Akta szczegółowe zostały uporządkowane według poszczególnych domen w obrębie powiatów. Spora ilość tych materiałów zwłaszcza z terenu powiatów — drawskiego i szczecińskiego, strzeleckiego i choszczeńskiego sięga początków w. XIX a nawet końca XVIII. Obrazują one na przestrzeni prawie 150 lat rozwój gospodarczy domen. W aktach domen z terenu powiatu złotowskiego znajdują się materiały dotyczące zatrudniania ludności polskiej.

Podobnie przedstawia się zawartość źródłowa grupy akt dotyczących lasów państwowych. W skład jej wchodzi akta ogólne i szczegółowe dotyczące poszczególnych nadleśnictw. Przedstawiają one dużą wartość badawczą głównie jednak dla historyka dziejów leśnictwa. Na przykładzie poszczególnych nadleśnictw może on już od drugiej połowy w. XIX badać planową gospodarkę leśną.

Zestawienie materiałów

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
10671	Landwirtschaftliche Angelegenheiten Haupt- akten vol. I	1932 — 1942
10672	Landwirtschaftliche Angelegenheiten Beiakten vol. II	1919 — 1930
10673	Landwirtschaftliche Angelegenheiten vol. III	1929 — 1934
10674	Landwirtschaftliche Angelegenheiten vol. III	1934 — 1942
10675	Landwirtschaft — Grenzmark	1935 — 1941
10677	Bäuerliche Erbhof-Sachen vol. I	1933 — 1941
10678	Landwirtschaftskammer-Gründung vol. I	1919 — 1922
10679	Gründung der Landwirtschaftskammer Posen Westpreußen vol. II	1921 — 1923
10680	Landwirtschaftskammer-Angelegenheiten vol. I	1921 — 1934

Materialy i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
10682	Landwirtschaftskammer-Angelegenheiten Bei- akten, vol. I	1919 — 1929
10683	Landwirtschaftskammer, Technische Nothilfe vol. I	1922 — 1923
10688	Haushaltungsplan, Rechnungen, Finalab- schlüsse der landwirtschaftlichen Verwaltung	1920 — 1944
10689	Haushalt der landwirtschaftlichen Verwaltung einschliesslich der Hauptverwaltung des Mi- nisteriums für Landwirtschaft, Domänen und Forsten für das Rechnungsjahr 1931	1930
10693	Bedarf an Sondermittel zur Förderung der grenzmärkischen Landwirtschaft für die Haus- haltsjahre 1937 — 1941	1934 — 1938
10698	Staatsbeihilfen für die Landesbauernschaft vol. II	1936 — 1938
10699	Staatsbeihilfen für die Landesbauernschaft vol. II	1937 — 1938
10702	Anbauflächen-Erhebung, Erntefläche-Erhe- bung vol. I	1920 — 1935
10704	Statistik der landw. Verwaltung vol. I	1922 — 1935
10705	Statistik der landw. Verwaltung vol. II	1936 — 1944
10707	Veranlagung des Grundbesitzes, Bewertung des Grundbesitzes vol. I	1924 — 1932
10708	Veranlagung des Grundbesitzes vol. I	1925 — 1935
10709	Grenzmark-Programm 1936 vol. I	1936 — 1940
10710	Grenzmark-Programm 1937 vol. I	1937 — 1939
10711	Grenzmark-Programm 1938 vol. I	1937 — 1939
10712	Grenzmark-Plan 1939 vol. I	1938 — 1940
10716	Grenzmark-Aufforstungs-Programm vol. II	1936 — 1939
10717	Grenzland-Aufforstungs-Programm vol. I	1937 — 1940
10718	Grenzland-Aufforstungs-Programm und Bei- hilfen vol. I	1940 — 1942
10719	Grenzland-Aufforstungs-Programm und Bei- hilfen vol. II	1941 — 1943
10720	Grenzland-Aufforstungs-Programm und Bei- hilfen Aufforstungsbeihilfen vol. I	1943
10721	Nationales Aufforstungswerk vol. I	1934 — 1937
10722	Waldkulturen und Waldangelegenheiten vol. I	1926 — 1935
10723	Waldkulturen und Waldangelegenheiten vol. II	1935 — 1943
10724	Wald- und Forstwirtschaft, Frostschäden u.s.w. vol. I	1935 — 1942
10725	Staatsbeihilfen für Waldkultur (Aufforstungs- beihilfen) Bei-Akten vol. II	1925 — 1937
10726—10730	Aufforstungs-Sachen	1921 — 1943

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
10734	Landwirtschaftliche Genossenschaften vol. I	1920 — 1931
10735	Landwirtschaftliche Genossenschaften vol. II	1931 — 1935
10736	Landwirtschaftliche Genossenschaften vol. III	1937 — 1939
10737	Landwirtschaftliche Vereine vol. I	1920 — 1934
10805	Förderung des Gartenbaues, Gärtnereiwesen vol. I	1924 — 1936
10806	Gärtnerei-Wesen vol. I	1925 — 1941
10738	Beihilfen aus dem Deutschtumsfonds seit 1944 Fonds für Grenzpolitische Aufgaben wirtschaftlicher und sozialer Art vol. I	1941 — 1944
10739	Kredite für bäuerliche Besitzer (Besitzerhaltungskredite) vol. I	1927 — 1935
10740	Besitzerhaltungskredit aus dem Sofort-Programm vol. II	1934 — 1939
10741	Besitzerhaltungskredit aus dem Sofort-Programm vol. III	1934 — 1940
10742	Besitzerhaltungskredit aus dem Sofort-Programm von 1926	1940 — 1942
10743	Besitzerhaltungskredit aus dem Sofort-Programm von 1926	1942 — 1943
10744	Notstands-Darlehen und Unterstützungen infolge Miss-Ernte vol. I	1924 — 1935
10745	Notstands-Darlehen und Unterstützungen u.s.w. vol. III	1919 — 1935
2144	Enteignungen im Kreise Dt. Krone vol. IV	1924 — 1925
2145	Enteignungen in der Stadt Dt. Krone vol. II	1922 — 1924
2148	Enteignungen im Kreise Flatow vol. I	1922 — 1924
2149	Enteignungen im Kreise Flatow-Special-Akten vol. VII	1924 — 1930
2150	Enteignungen im Kreise Flatow Bei-Akten vol. IV	1924 — 1929
2151	Enteignungen im Kreise Flatow Bei-Akten vol. VI	1926 — 1933
2152	Enteignungen im Kreise Schlochau vol. I	1920 — 1925
2154	Enteignungen im Kreise Schlochau vol. V	1922 — 1927
2153	Enteignungen im Kreise Schlochau vol. III	1924 — 1925
10968	Beschwerden und Einsprüche gegen Enteignung	1920 — 1921
10967	Beschwerden und Einsprüche gegen Enteignung Beiakten	1920 — 1922
10759	Verteilung des Grundbesitzes und Abwanderung von Lande	1910 — 1928
10791	Landarbeiter-Tarif für den Kreis Krone vol. I	1921 — 1923
10795	Landarbeiter-Tarif für den Kr. Schlochau vol. I	1921 — 1925

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
10793	Landarbeiter-Tarif für den Meseritz — Schwe- rin vol. I	1921 — 1925
10798	Streik (Streiknachweisungen)	1919 — 1929
10799	Landarbeiter-Streik	1920 — 1931
10855	Deutsch-Polnisches Fischerei-Abkommen vol. I	1925 — 1933
10914 — 10918	Vieh-Zählungen	1920 — 1944
10920	Kriegswirtschaftliche Massnahmen vol. I	1939 — 1944
10922	Haupt-Akten betr. Zucker	1919 — 1928
10923	Zuckerwirtschaft 1922/23/24 vol. I	1922 — 1924
10924	Zuckerwirtschaft	1923 — 1934
10925	Bau einer Zuckerfabrik in Meseritz	1934 — 1935
10926	Zuckerfabriken in der Grenzmark vol. I	1938 — 1941
10927	Stärkefabrik in Schneidemühl vol. I	1931 — 1943
10999	Banken und Kredit-Institute (Landschaft) vol. I	1921 — 1936
11000	Banken und Kreditinstitute — Beiakten	1921 — 1939
11001	Neues Brandenburgisches Kreditinstitut „Kur und Neumärkische Ritterschaftliche Darlehens- kasse“	1920 — 1934
10998	Genossenschafts-Brennereien vol. I	1935 — 1937
11003	Verschiedene geheime Angelegenheiten	1935 — 1944
10700	Stimmungsberichte der Landesbauernschaft Pommern vol. I	1939 — 1944
10701	Landesbauerntag in Schneidemühl vol. I	1937 — 1939
11075	Einsatz von Kriegsgefangenen bei Landeskul- turarbeiten vol. I	1939 — 1941
11076	Einsatz von Kriegsgefangenen bei Landeskul- turarbeiten vol. II	1941 — 1944
11088	Gesetz zur Förderung von Bodenverbesser- ungen vol. I	1922 — 1923
11089	Fonds zur Förderung der Landwirtschaft vol. II	1922 — 1926
11091	Fonds zur Förderung der Landwirtschaft vol. III	1929 — 1932
11092	Fonds zur Förderung der Landwirtschaft vol. I	1932 — 1936
11093	Fonds zur Förderung der Landwirtschaft	1936 — 1940
11094	Fonds zur Förderung der Landeskultur	1940 — 1944
11097	„Osthilfe“, Zinsverbilligungen für Meliora- tions-Darlehen	1931 — 1933
11098	„Osthilfe“	1933 — 1943
11102	Förderung der Landeskultur und des Melio- rationswesens	1938 — 1940
11103	Förderung der Landeskultur und des Meliora- tionswesens	1940 — 1943

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
11107	Jahresberichte der Kultur-Baubamten in Schneidemühl vol. I	1932 — 1941
11140	Beschäftigung Arbeitsloser bei Meliorationen und die hierzu erforderlichen Mittel vol. I	1920 — 1927
11162	Gemischte Ausschüsse gemäss Artikel 6 des deutsch-polnischen Vertrages zur Regelung der Grenzverhältnisse vom 27 Januar 1926 vol. I	1927 — 1931

VI. Zespól akt Kulturamtu w Pile

Kulturamt w Pile (urząd dla spraw osadnictwa rolnego) obejmował zakresem swej działalności obszar Rejencji w Pile. Stanowił on jedną z komórek organizacyjnych rejencji.⁹⁾

Zachowane materiały tego urzędu są niekompletne. Pochodzą one głównie z lat 1932 — 1939. Gros tych materiałów to akta szczegółowe dotyczące poszczególnych osad.

Największą wartość badawczą przedstawiają akta ogólne wyszczególnione w poniższym zestawieniu. Obrazują one niemieckie plany działania w dziedzinie osiedlenia na terenach wschodnich Rzeszy osadników niemieckich, udzielanie osadnikom pomocy państwowej różnego rodzaju oraz działalność administracji hitlerowskiej w celu zmniejszenia stanu posiadania ludności polskiej. Materiały statystyczne obejmują m. in. statystykę własności ziemskiej znajdującej się w posiadaniu mniejszości polskiej.

Najważniejsze materiały zostały ujęte w poniższym zestawieniu:

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
13	Statistik, Siedlungsstatistik für die einzelnen Kalenderjahre	1934 — 1940
14	Allgemeines und Verfahren (in Siedlungsverfahren)	1933 — 1938
16	Finanzierung, Finanzierungsinstitute, Leistungs-Nachlässe, Osthilfe	1936
18	Bauwesen — Siedlungsbauten — Allgemeines	1933 — 1938
19	Bau-Wesen	1934 — 1938
20	Landvorrat, Landbedarf, Grundstücksverkehr Allgemeines	1935 — 1938
21	Landvorrat, Landbedarf, Grundstücksverkehr, Landbeschaffung, Neubildung des Bauertums	1933 — 1935
22	Landvorrat, Landbeschaffung, Grundstücksverkehr, Provinzialsiedlungsplan	1934 — 1936
23	Landbeschaffung aus dem Besitz der polnischen Minderheit	1940 — 1944

Materiały i źródła

Sygnatura	Tytuł aktu	Daty skrajne
24	Siedlungsbewerber, Siedlerfürsorge, Allgemeines	1934 — 1938
25	Wirtschaftsberatung	1936 — 1939
26	Siedlerfürsorge, Wirtschaftsberatung	1937 — 1938
27	Verwaltung der Renten	1934 — 1938
28	Beihilfen und Darlehen verschiedener Art	1933 — 1936
43	Geschäftsnachweisung des Kulturamts in Schneidemühl — Anliegersiedlungen	1936 — 1941
44	Siedlungsträger — Allgemeines — Grenzmark-Siedlung	1938 — 1940
46	Allgemeines und Verfahren	1934 — 1938
47	Verkauf	1939
48	Verkauf	1939
49	Verkauf	1938 — 1944
50	Verkauf	1938 — 1940
52	(Sprawy zezwolenia na kupno ziemi)	1939 — 1941
54	(Sprawy pomocy finansowej dla osadników)	1937 — 1940
63	Zusammenstellung über den bereits vorhandenen und in Aussicht stehenden Landvorrat für die Neubildung des deutschen Bauerntums	1934 — 1937
64	Siedlungs-Statistik	1932 — 1938

PRZYPISY

- 1) Szczegóły dotyczące powstania prowincji i rejencji w Pile znajdzie czytelnik w ostatnio opublikowanym artykule J. Wąsickiego pt. Prowincja Grenzmark Posen-Westpreussen, „Roczniki Historyczne” XXXI, 1965, s. 59-117.
- 2) Preussische Gesetzsammlung 1922, s. 171 i nstp.
- 3) Preussische Gesetzsammlung 1938, s. 29 i nstp.
- 4) Preussische Gesetzsammlung 1938, s. 89 i nstp.
- 5) Powiat babimojski został zlikwidowany. Większość gmin przyłączono do powiatu zielonogórskiego, pozostałe włączono do powiatu sulechowsko-świebodzińskiego (zobacz przypis nr 2).
- 6) W 1933 r. prowincja Grenzmark została złączona unią personalną z prowincją brandenburską (patrz J. Wąsicki, op. cit. s. 115).
- 7) Przy cytowaniu źródeł należy podać nazwę zespołu oraz sygnaturę (nr kolejny poszytu w zespole). Jest to ostateczna sygnatura nadana ostatnio aktom po wprowadzeniu poprawek w układzie wewnętrznym zespołów.
- 8) Dalsze poszyty obejmujące statuty cechowe oznaczone zostały sygnaturami 1264 — 1407.
- 9) Akta tego urzędu stanowią jednakże odrębny zespół archiwalny.